

บทนำ

รัฐเสรีประชาธิปไตยถือกันว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนและกฎหมายบ้านเมืองเป็นเรื่องสำคัญที่ปัจเจกบุคคลในสังคมยอมรับ โดยมีองค์กรของรัฐบังคับการให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การมีสิทธิเสรีภาพนี้ตกอยู่ภายใต้ขอบเขตจำกัดบางประการคือเขตแดนแห่งเสรีภาพของบุคคลอื่นและประโยชน์ส่วนรวม รัฐจึงจำกัดสิทธิเสรีภาพได้เสมอเพื่อรักษาเสรีภาพของบุคคลอื่นและประโยชน์ส่วนรวม แต่ไม่ได้หมายความว่ารัฐจะสามารถจำกัดเสรีภาพได้ตามอำเภอใจแต่จะจำกัดได้ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจในขอบเขตที่รัฐธรรมนูญกำหนดเท่านั้น ระบบการปกครองโดยกฎหมายนี้เรียกว่าเป็นการปกครองตามหลักนิติธรรม หรือ การปกครองที่ถือกฎหมายเป็นใหญ่ (The Rule of Law) การปกครองเช่นนี้ไม่ยอมรับการมีอภิสิทธิ์และการใช้กำลังโดยพลการจึงก่อให้เกิดสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการเคารพสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกบุคคล¹ ประกอบกับความเป็นรัฐเสรีประชาธิปไตยซึ่งยอมรับหลักการที่ว่า บุคคลทุกคนย่อมเกิดมาพร้อมกับสิทธิเสรีภาพหรือสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะอ้างสิทธิเสรีภาพของตนได้ก็ต่อเมื่อแต่ละคนมีแดนแห่งเสรีภาพภายในแดนแห่งเสรีภาพนี้บุคคลแต่ละคนย่อมมีเสรีภาพในการกระทำการหรืองดเว้นการใด ๆ ได้โดยอิสระ รัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตยจึงได้บัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพด้านต่าง ๆ รวมทั้งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น โดยการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา ฯลฯ ให้แก่ประชาชน² ยังผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่อาจใช้อำนาจลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนนอกจากเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้โดยชัดแจ้ง³ และในการใช้สิทธิเสรีภาพของแต่ละบุคคลย่อมจะถูกจำกัดภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งกฎหมายนั้นต้องมีเจตนารมณ์เพื่อประกันให้มีการยอมรับและเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือเพื่อตอบสนองต่อประโยชน์มหาชน การจำกัดสิทธิ เสรีภาพอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ หรืออีกนัยหนึ่งคือการใช้อำนาจอินติบัญญัติโดยมิชอบ (Abuse of

¹ ปรีดี เกษมทรัพย์, ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2536), น.32.

² วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, (กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด, 2538), น. 7.

³ ปรีดี เกษมทรัพย์, ประชาธิปไตยกับชนชั้นกลาง, น. 33.

Legislative Power) ย่อมทำให้กฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญไม่อาจส่งผลใช้บังคับได้⁴ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่รัฐจะเคารพสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ของประชาชนได้มีอยู่วิธีเดียวคือ ยอมตนอยู่ใต้บังคับแห่งกฎหมายโดยเคร่งครัดเท่านั้นและตราบไต่ที่กฎหมายยังมีผลบังคับใช้อยู่กฎหมายนั้นก็ผูกมัดรัฐอยู่เสมอ⁵

สิทธิเสรีภาพนั้นมีอยู่หลายประการ ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ เสรีภาพในการชุมนุม โดยสงบและปราศจากอาวุธซึ่งเป็นเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งในรัฐเสรีภาพ ประชาธิปไตยต่างยอมรับกันว่าเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเป็นพื้นฐานสำคัญต่อระบอบ การปกครองแบบประชาธิปไตย และยอมรับเสรีภาพนี้ไว้เป็นเสรีภาพพื้นฐานภายใต้ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ทำให้เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบเป็นสิ่งสำคัญที่ได้รับการรับรอง ในประเทศต่าง ๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศสที่มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะการชุมนุมไว้ ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้เสรีภาพในการชุมนุมอย่างเสรีตราบไต่ที่ไม่ขัดต่อหลักความมั่นคง ของประเทศและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนเสียหาย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการใช้เสรีภาพ ในการชุมนุมโดยสงบย่อมอาจส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือประโยชน์ ส่วนรวมได้ ส่งผลให้รัฐสามารถจำกัดเสรีภาพดังกล่าวของประชาชนโดยสามารถที่จะ บังคับให้ระทำการ หรือห้ามมิให้ระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของบุคคลอื่น หรือเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวมได้ ทว่าการที่รัฐมีอำนาจจำกัดเสรีภาพของ ประชาชนอาจส่งผลให้มีการใช้อำนาจของรัฐกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนได้ รวมทั้ง กรณีที่รัฐละเลยปล่อยให้มีการใช้เสรีภาพในการชุมนุมโดยไม่มีขอบเขตจำกัดอาจมีการใช้ เสรีภาพเกินขอบเขตกระทบต่อเสรีภาพของประชาชนได้เช่นกัน จึงได้มีการศึกษาถึง ขอบเขตและข้อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมว่ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด และควรมี กฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการชุมนุมหรือไม่ และควรมีลักษณะเช่นใด

การศึกษาและนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับเสรีภาพในการชุมนุมในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ได้ศึกษาจากแนวความคิด ข้อมูล ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ของเสรีภาพการชุมนุมที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งจากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเสรีภาพในการชุมนุมเป็นเสรีภาพที่สำคัญและเป็นเสรีภาพ อันขาดเสียมิได้ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแต่ก็ยังคงต้องตกอยู่ภายใต้ข้อจำกัด บางประการ และแสดงให้เห็นถึงขอบเขตและข้อจำกัดเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ

⁴ วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ, น. 87.

⁵ หยุด แสงอุทัย, หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2538), น.123.

ตามแนวทางของกฎหมาย โดยชี้ให้เห็นว่าเสรีภาพในการชุมนุมสามารถถูกจำกัดเสรีภาพได้หรือไม่ และหากสามารถถูกจำกัดเสรีภาพได้ขอบเขตของการจำกัดเสรีภาพนั้นมีขอบเขตแค่ไหนเพียงใด โดยพิจารณาเสรีภาพดังกล่าวภายใต้การรับรองตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นฉบับใหม่ที่ได้มีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ไว้เหมือนอย่างรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ จึงสมควรที่จะพิจารณาว่ากฎหมายที่ให้อำนาจใช้บังคับอยู่นั้นสอดคล้องตามเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่ หรือมีความขัดแย้งในส่วนใดบ้างอย่างไร ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเสรีในการชุมนุม

ด้วยเหตุนี้วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงได้ศึกษาถึงขอบเขตของการจำกัดเสรีภาพในการชุมนุม ตลอดจนศึกษารูปแบบ ระบบและลักษณะของกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการชุมนุมว่าควรมีหรือไม่หรือลักษณะอย่างไรจึงจะเหมาะสมเพื่อจะเป็นการส่งเสริมคุ้มครองและให้ความสะดวกแก่ประชาชนที่ใช้สิทธิเสรีภาพนี้ ตลอดจนบุคคลหรือกลุ่มคนที่อาจถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพจากการใช้เสรีภาพในการชุมนุมด้วยเช่นกัน